

LANDELIJKE PRAKTIJKDAG ONDERWIJSREGIO'S

Samen leren, samen verbeteren

Hoe ondersteunt de regio scholen bij evidence-informed implementeren?

Anne Luc van der Vegt Tijana Prokic-Breuer

EVEN OPWARMEN

Eén hand omhoog

Vraag 1

Wie zag weleens een goede aanpak invoeren die uiteindelijk niet beklijfde?

Vraag 2

Wie werkt in een regio waar scholen actief van elkaar leren?

WAAROM DEZE LEIDRAAD

Internationaal bewezen, nu voor Nederlandse scholen

2018 · 2024

Engeland

A School's Guide to
Implementation

De Education Endowment
Foundation bundelt wat werkt bij
implementeren.

BEWERKING

Australië

Putting Evidence to Work

Evidence for Learning past de gids
aan voor Australische scholen.

2026

Nederland

Leidraad implementatie

Dezelfde onderbouwing, vertaald
naar ons stelsel en onze praktijk.

VERANTWOORDING

Wetenschappelijke onderbouwing

INTERNATIONAAL

Bewerking van A school's guide to implementation (Sharples e.a., 2024), met een uitgebreide literatuurstudie van systematische reviews, effectstudies en procesevaluaties (Moore e.a., 2024).

NEDERLANDS ONDERZOEK

Aangevuld met studies in het Nederlandse onderwijs, onder meer over duurzame innovatie en evidence-informed werken (Prenger e.a., 2022; Tappel e.a., 2023).

PRAKTIJK

Praktijkvoorbeelden van Nederlandse scholen, waarvan enkele deelnemen aan het groeifondsproject Ontwikkelkracht.

De analyse laat zien hoe de context van de school en het gedrag van betrokkenen bepalend zijn voor het slagen van de implementatie.

HET PROBLEEM

De implementatiekloof

Veelbelovend

...maar werkte niet in de klas.

Enthousiaste start

...na een jaar terug bij het oude.

Goed plan

...gestrand in de dagelijkse drukte.

Niet de aanpak faalt, maar de invoering.

De kwaliteit van implementatie bepaalt grotendeels of een aanpak effect heeft op leerlingen (Durlak & DuPre, 2008).

Eerst een stevige basis

1 Werk als team samen

Betrek het team bij het waarom, wat en hoe — en reflecteer samen op de voortgang.

2 Versterk de randvoorwaarden

Tijd, middelen, leiderschap en overlegstructuren die implementatie mogelijk maken.

Geen startvoorwaarde, maar een fundament dat in elke fase terugkomt.

AANBEVELING 1

Werk als team samen aan implementatie

Implementatie is een teamsport: de kwaliteit van de samenwerking bepaalt het succes. Drie adviezen helpen schoolleider en kartrekkers.

1.1 Betrek het team Zorg dat teamleden invloed hebben op het proces, binnen de uitgestippelde koers.	1.2 Breng het team op één lijn Bespreek het waarom, wat en hoe van de implementatie van de gekozen aanpak.	1.3 Reflecteer samen Kijk terug op basis van gesprekken, observaties en leerlinggegevens.
--	--	---

Moore e.a. (2024)

VERDIEPENDE INFORMATIE

Collectief vakmanschap

De gezamenlijke overtuiging dat je als team het verschil maakt voor je leerlingen — gebaseerd op samenwerking waar leerlingen aantoonbaar van profiteren.

Wanneer een nieuwe aanpak in enkele klassen blijft hangen of afhankelijk is van een paar enthousiaste collega's, is de kans groot dat die weer verdwijnt.

VRAAG AAN DE ZAAL

Hoe zit dat in jouw regio: is er collectief vakmanschap tussen scholen, of hangt het af van een paar trekkers?

Donohoo (2017); Poortman & Den Brok (2025)

TEAMS DIE DIT WAARMAKEN

Werken vanuit een gezamenlijke visie op goed onderwijs

Bepalen samen waar verandering nodig is

Maken keuzes en stellen prioriteiten

Maken afspraken over werkwijzen

Leren samen van ervaringen en resultaten

AANBEVELING 2

Versterk de randvoorwaarden voor implementatie

2.1 Evidence-informed keuzes Kies een aanpak die onderbouwd is, past bij de school en haalbaar is in de uitvoering.	2.2 Organisatie en werkprocessen Zorg voor voldoende tijd, middelen en een heldere taakverdeling.	2.3 Expertise in het team Geef teamleden een actieve rol in het leiden en uitvoeren, en ondersteun hen daarbij.
---	---	---

Schoolleiders zijn ook poortwachter: soms is 'niet nu' of 'niet door ons' de meest verantwoorde keuze.

Analyseer de randvoorwaarden vóór de start en houd ze gedurende het hele traject in de gaten (Moore e.a., 2024; Prenger e.a., 2022).

AANBEVELING 2.2

Zes aandachtspunten voor organisatie en processen

 Tijd Ruimte in roosters en jaarplanningen voor overleg, scholing en reflectie.	 Overleg Vaste momenten waarop implementatie op de agenda staat.	 Middelen Toegang tot materialen, scholing en externe ondersteuning waar nodig.
 Monitoring Systemen om voortgang bij te houden, zoals het leerlingvolgsysteem.	 Borging Schoolbrede afspraken vastgelegd en herhaaldelijk onder de aandacht.	 Rollen Heldere taakverdeling: wie bewaakt en stuurt het proces aan?

EN DE REGIO?

Zijn deze randvoorwaarden in jouw regio op orde om scholen bij implementatie te dragen?

WAT ONDERZOEK LAAT ZIEN

Wat weten we over leren in netwerken?

- 1 Kennis stroomt niet vanzelf**
Een netwerk alleen is niet genoeg: kennisdeling vraagt bewuste sturing.
- 2 Meng bronnen gelijkwaardig**
Onderzoek en praktijkkennis tellen allebei — en worden bewust gecombineerd.
- 3 Verbinders maken het verschil**
Kennismakelaars vertalen tussen onderzoek en praktijk. Dat vraagt eigen vaardigheden.
- 4 Lange adem**
Kortlopende, subsidie-afhankelijke netwerken beklijven zelden.

Révai (2020), OECD Education Working Paper No. 215

Vier fasen, cyclisch doorlopen

1 Verkennen

Wat speelt er bij leerlingen en in het onderwijsleerproces?

2 Voorbereiden

Maak het waarom, wat en hoe van de aanpak duidelijk.

4 Borgen

Zorg dat wat werkt, blijft werken.

3 Uitvoeren

Voer de aanpak uit zoals bedoeld, en leer onderweg.

FASE 1 VAN 4

Verkennen

Wat speelt er bij leerlingen, en wat is er nodig?

WAT JE DOET

Huidige en gewenste situatie in kaart
Onderzoek als bril: wat weten we al?
Aangrijpingspunten voor verbetering

MET JE TEAM

Samen data verzamelen en duiden
Gezamenlijk gesprek over patronen
Collega's met een andere blik betrekken

AANBEVELING 3 — VERKENNEN

Verken de huidige situatie en mogelijke verbeteraanpakken

3.1 Breng in kaart wat je ziet bij leerlingen Toetsresultaten, observaties, leerlingwerk en gesprekken. Beschrijf feitelijk, verklaar nog niet.	3.2 Kijk naar het onderwijsleerproces Gebruik onderzoek als bril: wat verklaart wat je bij leerlingen ziet, en op welk niveau?	3.3 Bepaal de gewenste situatie Formuleer gezamenlijk wat je bij leerlingen én in het onderwijsleerproces wilt bereiken.
---	--	--

Het doel van deze fase is begrijpen en duiden, niet oplossen. Een zorgvuldige verkenning voorkomt dat je te snel naar een oplossing grijpt.

AANBEVELING 3.2

Onderzoek als bril op het onderwijsleerproces

Curriculum

Wat leerlingen aangeboden krijgen: leerstof, opbouw en samenhang tussen leerdoelen.

Wordt kennis systematisch opgebouwd, of werken we met losse elementen?

Instructie

Hoe leerkrachten lesgeven: didactische routines en de consistentie van afspraken.

Zie je expliciete instructie en gerichte feedback terug in de lessen?

Pedagogische aanpak

De relatie met leerlingen, het klassenklimaat, motivatie en groepsdynamiek.

Voelen leerlingen zich veilig en gemotiveerd?

Toetsing

Hoe en wanneer je nagaat of leerlingen de leerdoelen bereiken.

Stuurt toetsinformatie het onderwijs, of dient het vooral voor verantwoording?

FASE 2 VAN 4

Vorbereiden

Wat gaat er veranderen, en hoe zorgen we dat het goed wordt uitgevoerd?

WAT JE DOET

Waarom, wat en hoe expliciet maken

Werkzame elementen bepalen

Implementatieplan mét monitor

MET JE TEAM

Rollen: onderzoek, praktijk, leerlingdata

Het plan samen bouwen

Afspreken wat wel en niet aangepast mag

AANBEVELING 4 — VOORBEREIDEN

Het implementatieplan in vier vragen

Waarom

De onderbouwde ontwikkelvraag uit de verkenningsfase.

Wat

Doelen, inhoudelijke aanpak en de werkzame elementen die veranderen.

Hoe

Implementatiestrategieën: scholing, coaching, overleg, feedback, ondersteuning.

Voortgang

Monitoring van zowel de uitvoering als de opbrengsten voor leerlingen.

Met een goed plan voorkom je dat een aanpak een papieren werkelijkheid blijft of dat de implementatie richting mist.

FASE 3 VAN 4

Uitvoeren

Voeren we de aanpak uit zoals bedoeld, en wat leren we onderweg?

WAT JE DOET

Gefaseerd invoeren: eerst basis, dan verdieping

Uitvoering én leerlingssignalen monitoren

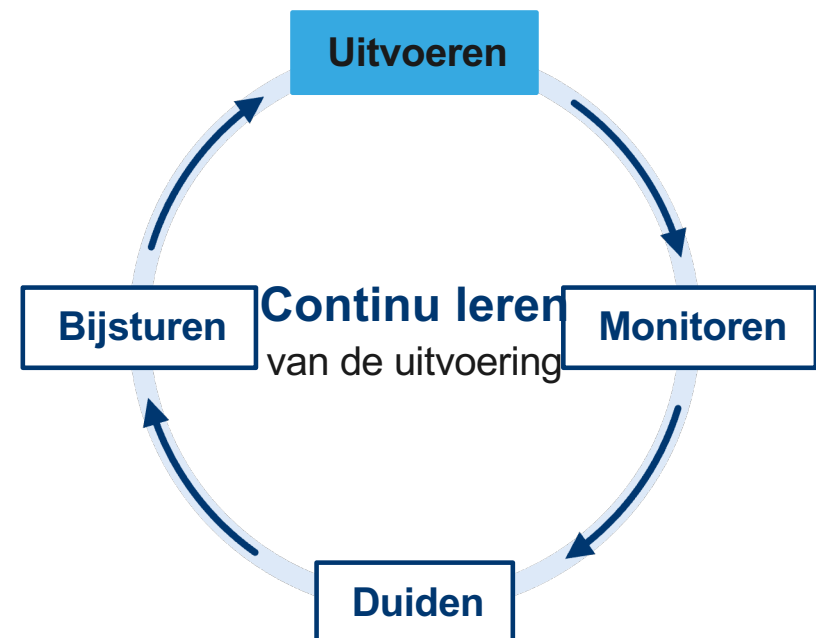
Bijsturen op wat je ziet

MET JE TEAM

Coaching, collegiale observatie, feedback

Monitoring als leermoment, niet als controle

Zichtbaar aanwezig als kartrekker

FASE 4 VAN 4

Borgen

Hoe blijft wat werkt, werken — ook als mensen of omstandigheden veranderen?

WAT JE DOET

Van individuele kennis naar routine
Bewust borgen, opschalen of afbouwen
Blijven monitoren

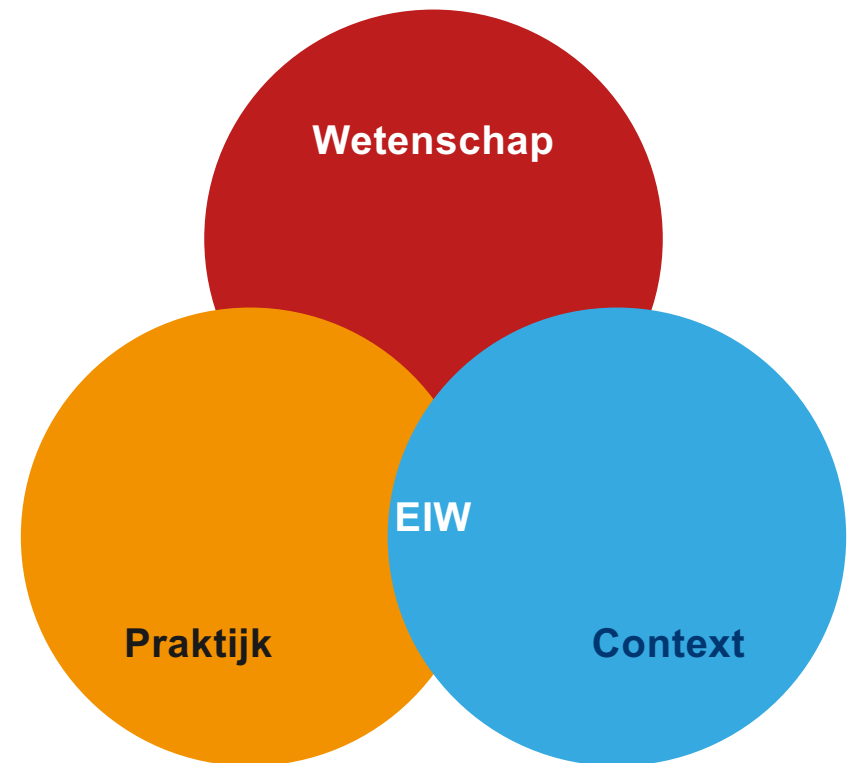
MET JE TEAM

Werkzame elementen vastleggen
Verantwoordelijkheid spreiden
Vaste plek in bestaand overleg

DE RODE DRAAD

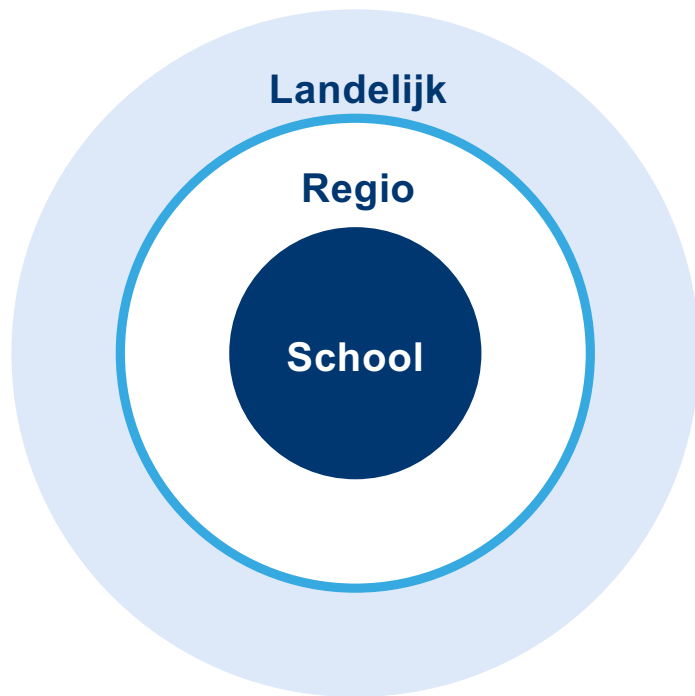
Wat is evidence-informed werken?

Het bewust combineren van drie kennisbronnen bij elke keuze.

Geen van de drie is alleen voldoende.

Waarom één taal op elk niveau?

- 1 Elkaar verstaan**
Iedereen bedoelt hetzelfde met verkennen, voorbereiden, uitvoeren en borgen.
- 2 Van elkaar leren**
Scholen en regio's koppelen op fase, zodat ervaringen overdraagbaar zijn.
- 3 Gericht ondersteunen**
Regionale en landelijke steun sluit aan bij waar scholen echt staan.

DE BRUG NAAR DE REGIO

Hetzelfde model, een ander niveau

	Verkennen	Voorbereiden	Uitvoeren	Borgen
School	Wat speelt er bij onze leerlingen?	Welke aanpak past bij ons team?	Voeren we uit zoals bedoeld?	Is het routine geworden?
Regio	Welke vraagstukken delen onze scholen?	Welke ondersteuning is onderbouwd — en wie doet wat?	Ondersteunen we scholen zoals bedoeld? Wat leren we?	Wat verankeren we in regionale afspraken, los van personen?

Eén taal maakt het gesprek tussen school, bestuur en regio makkelijker.

DE BRUG NAAR DE REGIO

Wie spreekt de taal — en hoe?

Bestuur

Stelt kaders en borgt tijd en middelen.

Beleidsmedewerker kwaliteit

Verbindt data en monitoring aan de fasen.

Regionale programmamanager

Koppelt scholen op fase en organiseert kennisdeling.

Schoolleider en kartrekkers

Doorlopen de cyclus samen met het team.

In welke fase zitten onze scholen?

Wat zien we, en wat betekent dat?

Wie kan van wie leren?

Wat is onze volgende stap?

VRAAG Welke rol pak jij — en wie mist er nog aan tafel?

WAT ONDERZOEK LAAT ZIEN

Wat weten we over leren in netwerken?

1 Kennis stroomt niet vanzelf
Een netwerk alleen is niet genoeg:
kennisdeling vraagt bewuste sturing.

3 Verbinders maken het verschil
Kennismakelaars vertalen tussen onderzoek
en praktijk. Dat vraagt eigen vaardigheden.

2 Meng bronnen gelijkwaardig
Onderzoek en praktijkkennis tellen allebei —
en worden bewust gecombineerd.

4 Lange adem
Kortlopende, subsidie-afhankelijke netwerken
beklijven zelden.

Révai (2020), OECD Education Working Paper No. 215

TOEPASSEN IN DE REGIO

Wat betekent dit voor gebruik leidraad?

UIT ONDERZOEK

- **Kennis stroomt niet vanzelf**
- **Meng bronnen gelijkwaardig**
- **Verbinders**
- **Lange adem**

MET DE LEIDRAAD IN DE REGIO

Koppel scholen op fase; de vragen per fase vormen de agenda.

Gebruik het EIW-model als gedeeld kader in netwerken.

Beleg de rol van kennismakelaar expliciet in de regio.

Borg ook het netwerk zelf: meerjarig, los van één subsidie of persoon.

IN DUO'S — 5 MINUTEN

Waar staat jouw regio?

1 · Kies

Eén lopend regionaal thema.

2 · Plaats

In welke fase zit het écht?

3 · Kijk vooruit

Wat is de volgende stap?

1 Verkennen

2 Voorbereiden

3 Uitvoeren

4 Borgen

TOT ZO METEEN

Wat kunnen we in de regio doen?

Vooruitblik op ronde 3